

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Srbský odboj proti osmanské nadvládě v letech

1804–1831

Milan Štorek

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Obecné dějiny

Bakalářská práce

Srbský odboj proti osmanské nadvládě v letech

1804–1831

Milan Štorek

Vedoucí práce:

PhDr. Miroslav Šedivý, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013

.....

Na tomto místě bych rád poděkoval PhDr. Miroslavovi Šedivému, Ph.D. za ochotu, trpělivost a cenné rady, které mi poskytl při psaní bakalářské práce.

Dále bych chtěl poděkovat svým rodičům za podporu během celého studia.

Obsah

1. Úvod.....	2
2. Příčiny srbského povstání.....	4
3. První srbské povstání (1804–1806)	8
4. První srbské povstání (1806–1812)	13
5. Druhé srbské povstání a vláda Miloše Obrenoviće do roku 1831.....	19
6. Závěr.....	26
7. Seznam literatury	29
8. Resumé	31
9. Přílohy	33

1. Úvod

Špatná vláda janičárů v Bělehradském pašalíku rozpoutala v roce 1804 povstání Srbů. Toto povstání se změnilo v boj proti samotnému sultánovi. Po osmi letech válčení, vítězství a proher pod vedením Jiřího Karadjordjeho Srbové získali určité výhody vyplývající z Bukurešťského míru. V roce 1805 sultán obnovil válečné operace a podrobil si zpět Bělehradský pašalík. Druhé srbské povstání propuklo v roce 1815 a Srbům se pod vedením Miloše Obrenoviče podařilo zvítězit. V následujících letech si Miloš upevňoval své postavení. Završení povstání přišlo v roce 1830 ziskem autonomie, kterou se sultán zavázal udělit Srbům v drinopolské mírové smlouvě.

Cílem této bakalářské práce je zmapovat události, které motivovaly srbské povstalce k zisku autonomie, dále analyzovat jednotlivé fáze povstání a vliv mocností na dění v Bělehradském pašalíku.

Bakalářská práce se dělí do několika kapitol. Ve druhé kapitole je stručně nastíněn vývoj srbského etnika na území Osmanské říše. Jsou uvedeny příčiny, které vyvolaly nespokojenost Srbů s osmanskou nadvládou a vedly k jejich povstání, ale také, jakým způsobem se uchovala kultura, pravoslavné vyznání a srbský jazyk. Dále je zde analyzován vývoj událostí na konci 18. a přelomu 19. století, které měly přímý vliv na vyvolání povstání.

Třetí kapitola se zabývá samotným počátkem prvního povstání, které vypuklo v roce 1804 na setkání knezů v Orašci. Stručně vysvětluje život a povahu vůdce prvního povstání Jiřího Karadjordjeho. Dále se zabývá aktivitami povstalců vůči janičárům a od roku 1805 i vůči sultánovi Selimovi III. Také jsou zde zmíněny jejich první snahy získat pomoc některé z velmocí, které se ovšem neseťkaly s úspěchem. Konec kapitoly se zaměřuje na jednání se sultánem a hledání kompromisního řešení nastalé situace.

V následující kapitole se Bělehradský pašalík dostane do zájmů velmocí, především Ruska a Francie. Jsou zde popsána jednání mezi sultánem a Karadjordjem, která měla vyústit v Ičkův mír. Ovšem převrat v Istanbulu a rychlé vystřídání sultánů ukončilo mírová jednání. Nový sultán Mahmut II. chtěl navrátit Osmanské říši ztracenou integritu a vytáhl proti Srbům. Povstalce v Bělehradském

pašalíku zachránil až ruský útok a následné vítězství, které donutilo sultána uzavřít bukurešťský mír a přiznat Srbům autonomii.

Pátá kapitola se zaměří na turecký vpád do Bělehradského pašalíku v roce 1813, potlačení povstání a následné obnovení krutého režimu, který panoval před rokem 1804. Poté je nastíněn vývoj druhého srbského povstání v čele s Milošem Obrenovićem, které Srbům přineslo jisté ústupky ze strany sultána. Zhodnotí vnitřní politiku Miloše a utváření jeho absolutní vlády. Dále rozebere vývoj událostí na mezinárodní scéně, který nakonec vedl k vytvoření autonomního srbského knížectví.

K napsání této bakalářské práce jsem využil českou i zahraniční literaturu. Velký přínos pro problematiku srbských dějin tvoří monografie od Stanoje Stanojeviće s názvem *Dějiny národa srbského*, která podává ucelený přehled o srbské historii. Zaměřuje se spíše na vnitřní srbské dějiny, ale uvádí mnoho podstatných informací. Pouze se rozchází v některých datech, lze to přičíst i juliánskému kalendáři. Značná neshoda v datech se více méně objevuje u všech autorů. Dalším přínosem k bakalářské práci byly studie od slovenského historika Maroše Melichárka, který ve svém pojednání *Srbské povstanie proti Osmanskej ríši v rokoch 1804–1813* podává ucelený přehled prvního srbského povstání. Ve své práci se zaměřuje nejen na vnitřní vývoj, ale i na mezinárodní jednání. Ve druhé studii s názvem *Druhé srbské povstanie proti osmanskej nadvláde (1815–1816) a vytváranie autonómneho srbského štátu počas prvej vlády Miloša Obrenoviča* se zabývá událostmi po roce 1813 až do roku 1839. Rozebírá druhé srbské povstání a následnou vládu Miloše Obrenoviće, ovšem vynechává některé informace týkající se rané vlády Miloše a zaměřuje se až na jeho pozdější panování. Další významnou literaturou pro bakalářskou práci byla studie od Lawrence P. Meriage *The First Serbian Uprising*. Ve které autor charakterizuje první srbské povstání, a to především z hlediska postoje evropských mocností. Zasazuje vnitřní vývoj pašalíku do širšího kontextu evropských dějin. Vysvětluje postoj jednotlivých velmocí k srbské otázce a zaobírá se i jednáními mezi nimi samotnými. Dále bylo čerpáno z knihy *Balkán 1804–1999*, jejímž autorem je Misha Glenny. Ve své práci se mimo jiné zabývá i srbským bojem proti osmanské nadvládě. Rozebírá poměry před povstáním i během povstání. Poukazuje na rozdílnou kulturu a vyvrací některé zažitá stereotypy.

2. Příčiny srbského povstání

Osmanská říše představovala jakýsi konglomerát etnických skupin, ale k jejich vzájemné asimilaci docházelo jen zřídka. Nikdy nedošlo k násilné islamizaci a původní obyvatelstvo žilo odděleně od muslimů. V případě Srbska Turci ovládali velká města a srbsští rolníci obývali venkov.¹ Srbové mohli vyznávat své náboženství. Zůstali jim i církevní instituce, díky kterým si uchovali vlastní jazyk, ale i historické povědomí.² Osmanská vláda se nesnažila potlačit rodinné klany či tradiční vesnická setkání, čímž v Srbech stále přetrvával zvyk společného rozhodování.³ Jistá míra diskriminace vůči nemuslimskému obyvatelstvu existovala. Srbové nesměli nosit pestré barvy a tureckým úřadům odváděli speciální daň. Přesto je nikdo neomezoval, měli jistá práva a nedocházelo k nucené islamizaci. Rolníci na Balkáně na konci 19. století žili v relativně svobodné a nezávislé společnosti.⁴ Naneštěstí vnitřní problémy Osmanské říše připravily srbské rolníky o výhody a ti se poté začali bouřit.

Srbské povstání proti osmanské nadvládě roku 1804 má kořeny na přelomu 18. a 19. století. V roce 1789 se sultánem v Osmanské říši stal Selim III.⁵ Uvědomoval si značnou zaostalost země a čím dál větší propast mezi ní a Evropou. Snažil se o zavedení reform, ale narazil na odpor zastánců tradic. Hlavní představitelé opozice byli janičáři, kterých se reformy velmi dotkly, což Selim III. pocítil hned po válce s Rakouskem.

Povstání v Rakouském Nizozemí a nepříznivý vývoj v revoluční Francii vedl k uzavření Svištovského míru 4. srpna 1791 mezi Rakouskem a Osmanskou říší.⁶ Problémy na západních hranicích donutily Leopolda II. se na čas stáhnout z východní politiky a neúspěšné války proti Turecku, do které vstoupil jeho bratr Josef II. v roce 1787. Rakouská armáda musela opustit Podunajská knížectví Valašsko a Moldavsko a také byla nucena stáhnout se z Bělehradského pašalíku.⁷ Naopak pro Rusko byla válka úspěšná. Carské vojsko dobylo město Izmail a porazilo turecké námořnictvo.

¹ GLENNY, Misha, *Balkán 1804–1999. Nacionalismus, válka a velmoci*, Praha 2003, s. 29.

² STAVRIANOS, Leften S., *Antecedents to the Balkan Revolutions of the Nineteenth Century*. In: *The Journal of Modern History* 29, 1957, 4, s. 336.

³ DRAGNICH, Alex, *Leadership and Politics. Nineteenth Century Serbia*. In: *The Journal of Politics* 37, 1975, 2, s. 345.

⁴ GLENNY, s. 31.

⁵ Vládl v letech 1789–1807.

⁶ SKŘIVAN, Aleš, *Evropská politika 1648–1914*, s. 127.

⁷ Také označován jako smederevský sandžak.

Podpisem míru 9. ledna 1792 získalo Rusko některá území na pobřeží Černého moře a Turecko muselo potvrdit trvalé připojení Krymu k carské říši.

V rakouské armádě bojovalo mnoho srbských dobrovolníků a mezi nimi i významná osobnost první fáze později vypuknuvšího srbského povstání: Jiří Karadjordje.⁸ Během této války se sultán Selim III. snažil zmodernizovat zemi zaváděním reforem. Především chtěl omezit moc janičárů. Janičáři kdysi patřili k elitním jednotkám v sultánově armádě, ale postupem času se změnil na obchodníky a statkáře. Z janičárů se stala privilegovaná vrstva s významnou mocí, která původně tvořila elitní vojenské oddíly, ale později se spíše pomocí intrik snažila ovládat sultána. Selim III. proto v rámci svých reforem zřídil pravidelnou armádu západního typu vycvičenou francouzskými důstojníky,⁹ čímž omezil moc janičárů.

Turci se po válce vrátili do Bělehradského pašalíku a obsadili celé území včetně pevností. Srbové shromažďovali zbraně, snažili se vyvolávat nepokoje a očekávali pomoc od křesťanských velmocí.¹⁰ Selim III. byl znepokojen počínáním Srbů a pro uklidnění situace jim udělil několik privilegií.¹¹ Od roku 1791 nesměli janičáři do Bělehradského pašalíku. Dále Selim III. umožnil Srbům omezenou samosprávu a omezil vládu pašů.¹² Také dostali prostor pro vlastní hospodářství. Reformy vyvolaly odpor u janičárů. Ti jako odpověď na reformní politiku sultánovi vypověděli službu. Pustili se do loupeží a terorizování obyvatelstva, jinými slovy se dopustili protivládního jednání. Odmítli opustit Bělehradský pašalík a pod vedením dáhijů zde rozpoutali teror, který se netýkal jen křesťanských obyvatel, ale i muslimů, kteří zůstali nakloněni vládě.¹³ Selim III. vyslal na potlačení vzpoury pravidelnou armádu, ale ta nebyla schopná zjednat pořádek a rozpoutala se občanská válka. Místní paša, neschopen potlačit janičárské povstání, vyzval zdejší podmaněné křesťanské obyvatelstvo, aby vytvořilo ozbrojené oddíly a pomohlo tureckým jednotkám zlomit odpor janičárů.¹⁴ Pazvantogla, hlavní představitel protivládního odboje janičárů, roku 1798 vyhrál nad sultánem a poté se zmocnil Vidinu i části

⁸ Vlastním jménem Djordje Petrović.

⁹ GLENNY, s. 24.

¹⁰ HYNA, Alfréd, Vybrané kapitoly z dějin Novověku II. Dějiny Balkánu 1800–1913, s. 49.

¹¹ RYCHLÍK, Jan, Mezi Vídní a Cařihradem, Praha 2009, s. 154.

¹² PELIKÁN, Jan a kol., Dějiny Srbska, Praha 2005, s. 167.

¹³ Tamtéž, s. 168.

¹⁴ ŠESTÁK, Jan a kol., Dějiny jihoslovanských zemí, Praha 1998, s. 93.

Valašska.¹⁵ Po těchto ziscích vtáhl se svými jednotkami do Srbska a dostal se až ke Kladovu, kde byl záhy zastaven pravidelnou armádou a křesťanskou domobranou.¹⁶

Za pomoc sultánovi Srbové získali jisté pravomoci. Každý rok si pravoslavné obyvatelstvo volilo své kneze na shromáždění obyvatel obcí.¹⁷ Ti poté zastupovali pravoslavné obyvatelstvo před tureckými úřady. Také měli omezenou soudní a správní moc a vybírali daně.¹⁸ Naneštěstí pro Srby nové pravomoci nezůstaly v platnosti dlouho.

Napoleon v roce 1798 vtrhl se svým vojskem do Egypta, který formálně stále patřil sultánovi. Vpád Napoleona musel Selim III. urychleně řešit. Urovnal spory s Pazvantoglem a povolil janičárům návrat do Bělehradského pašalíku. Tímto tahem si sultán uvolnil ruce a mohl svoji armádu poslat do Egypta proti Napoleonovi. Janičáři se navrátili do Bělehradského pašalíku roku 1799. Došlo k rozepřím mezi obyvatelstvem Bělehradského pašalíku a janičáry. Ti se uchýlili do měst a pevností, které byla tradičně ovládány muslimy. Křesťané obývali většinou venkov. Byli to rolníci nebo obchodníci s vepřovým masem. Právě obchodníci s vepřovým masem se stali elitou mezi Srbským obyvatelstvem. Elitou, která rychle bohatla a získávala značný vliv. Knezi byli často voleni právě z rodin obchodujících s vepřovým masem. Mezi hlavní odběratele vepřového dobytka patřila habsburská monarchie, která si tímto udržovala vliv v Srbsku. Přes společnou hranici mimo vepřů také proudily zbraně a myšlenky Srbů v habsburské monarchii žijící ve Vojvodině. Především myšlenka na samostatný srbský stát. Srbští křesťané za vlády Hadži Mustafa¹⁹ získali určité pravomoci za pomoc proti janičárům. Směli nosit zbraně: pušku, dvě pistole a jatagan. Dekret, kterým Mustafa povolil nosit zbraně, pochopili janičáři jako vyhlášení války.²⁰ Janičáři roku 1801 zavraždili Mustafu, obsadili bělehradskou pevnost, vyhnali sultánovi úředníky a ustavili vlastní vládu.²¹ Moc si rozdělili čtyři dáhijové.²² Provolali se za vlastníky veškeré půdy a začali terorizovat místní křesťanské obyvatelstvo a dokonce i muslimy stále věrné sultánovi. Teroru se

¹⁵ RYCHLÍK, s. 153.

¹⁶ Tamtéž, s. 154.

¹⁷ PELIKÁN, s. 168.

¹⁸ RYCHLÍK, s. 154.

¹⁹ Jako bělehradský paša vládl v letech 1793 až 1801.

²⁰ GLENNY, s. 27.

²¹ ŠESTÁK, s. 93.

²² Ağanlia, Fočić, Kućuk-Alija Djevrić a Mula Jusuf.

nevyhnuli ani sipahíjové.²³ Mnoho křesťanů našlo útočiště v hlubokých srbských lesích před janičárským terorem. Zde se sdružovali do skupin a živili se jako lapkové. Označováni byli jako Hajduci.

Janičárský převrat znamenal konec srbských privilegií. Ta ostatně závisela jen na vůli sultána.²⁴ Janičáři pro legitimizaci své vlády vyslali posla k Portě,²⁵ který oznámil, že pro špatnou vládu byl svržen Hadži Mustafa a žádal sultána o zvolení nového paši. Sultán vyhověl požadavkům a pověřil nového pašu vládou nad Bělehradským pašalíkem. Tímto činem byl celý janičárský převrat de facto schválen. Stížnosti druhé strany neměly žádný účinek. Porta nebyla schopna nijak zakročít.²⁶

Mezi Srby se většinou z řad obchodníků a statkářů vytvořila elita se značným bohatstvím a mocí. Nebyli ochotni se svých pozic vzdát a být vykořisťováni. Mohli si dovolit jednat na vlastní pěst. Měli zbraně, někteří výcvik z rakouské armády a finance. Janičárský teror a úplná neschopnost Porty řešit vzniklou situaci mohl vést jen k přípravě ozbrojeného povstání, jehož propuknutí bylo jen otázkou času.

²³ Sipahíjové byli muslimští statkáři a rolníci.

²⁴ HYNA, s. 50.

²⁵ Označení ústřední vlády v Osmanské říši.

²⁶ PELIKÁN, s. 168.

3. První srbské povstání (1804–1806)

Srbské povstání vypuklo na počátku roku 1804. Byla to odpověď na eskalující násilí janičářů. Povstání mělo původně začít v roce 1803, ale plány rebelů byly odhaleny. Janičáři odpověděli zesílenou represí vůči srbskému obyvatelstvu v Bělehradském pašalíku. V posledních měsících roku 1803 došlo k popravám, při kterých bylo zabito 100 až 150 knezů, jen v samotném Bělehradě jich mělo být s'ato 72.²⁷ Tato událost vešla do dějin jako „seča knezeva“ a obnovila jednání o ozbrojeném povstání proti krutým janičářům.

Definitivní rozhodnutí o celosrbském povstání padlo 14. února 1804 v Orašici na setkání knezů.²⁸ Vůdcem povstání a velitelem srbského vojska si zvolili Karadjordje, který také hned dostal za úkol zformovat povstaleckou armádu. Tato armáda byla složena z rolníků, hajduckých družin a později i z dobrovolníků příchozích z okolních zemí. Karadjordje si za své důstojníky vybral spolubojovníky z rakousko-turecké války, kteří jako jediní měli potřebný vojenský výcvik. Karadjordje se v průběhu povstání ukázal jako velice dobrý stratég a často osobně vedl pěší jednotky do bitvy.

Karadjordje se narodil 15. listopadu 1786 v obci Visnjevac v okrese Lepenica. V roce 1786 se oženil s Janou Jovanovicovou, se kterou měl čtyři dcery a tři syny.²⁹ O rok později odešel Karadjordje do Rakouska, kde vstoupil do armády, aby bojoval proti Turkům v právě probíhající válce. Za své služby byl vyznamenaný zlatou medailí za statečnost a byl povýšen do hodnosti podplukovníka. V rakouské armádě získal důležité bojové zkušenosti a také mnoho kontaktů. Po návratu do Srbska se ukrýval před janičáry v lesích jako hajduk³⁰. Nejdříve byl členem skupiny Lazava Dobříše a Stanoje Glavoše, později se sám stal vůdcem hajducké družiny.

Karadjordje nepocházel z aristokratické rodiny, aristokracie ostatně v Srbsku neexistovala, byl jen negramotným obchodníkem s prasaty.³¹ Přestože je dnes Karadjordje vnímán jako hrdina a osvoboditel, byl velmi krutý a brutální nejen

²⁷ HYNA, s. 51.

²⁸ RYCHLÍK, s. 154.

²⁹ <http://royalfamily.org/index.php?40,djordje-petrovic-known-as-karadjordje> [cit. dne 21. 3. 2013]

³⁰ Hajduci působili jako loupežníci především na území Srbska, později se zúčastnili bojů proti Osmanské říši.

³¹ KINDERSLEY, Anne, The Serbian Mission to Russia, 1804. In: History Today 11, 1968, 18, s. 787.

k janičárům a muslimům, ale v mnoha případech i k pravoslavnému obyvatelstvu. Často zapaloval domy lidí, kteří se nechtěli přidat k povstalcům a tím je donutil utéct do hor a přidat se k rebelům. V jiných případech pověsil nad vchod domu některé srbské rodiny Turka, jeho lidé toto nahlásili osmanským úředníkům, kteří by potrestali obyvatele domu, proto i tito lidé odcházeli do hor pod ochranu rebelů.³²

Povstání proti janičárům mělo masový charakter a velmi rychle se šířilo, ale nepřesáhlo hranice Bělehradského pašalíku. Povstaleckou armádu Karadjordje zformuloval v oblasti Šumadije. Povstalci neměli vytvořený žádný politický program. Útok byl zaměřený jen proti janičárům a jejich špatné vládě. V žádném případě nebyl namířený proti sultánovi. Chtěli, aby byla dodržována jejich práva, která jim udělil Selim III., a která platila do příchodu janičárů roku 1801.

Po vypuknutí povstání se janičáři stáhli do měst a pevností, na venkově téměř vůbec nepobývali. Srbové v zimě a na jaře 1804 slavili několik úspěchů. Oblehli pevnosti Šabac, Bělehrad, Smederevo a Požarevac. V dubnu povstalci dobyli Šabac a Jagodinu a následující měsíc Požarevac. V červnu dobyli Smederevo a před bělehradskou pevností se spojili s Bekirem pašou, kterého vyslal na pomoc povstalcům sám Selim III., aby pomohl povstalcům a poté uklidnil situaci. Dáhijové s janičáry uprchli podél Dunaje do pevnosti Ada Kale, kde 25. června 1804 byli popraveni. Poté padl Bělehrad a bosenský Bekir paša vyzval Srby, ať složí zbraně, ale ti tak odmítli učinit, jelikož neměli jakékoli záruky, aby se situace neopakovala.³³ V říjnu 1804 s nepořízenou odtáhl Bekir paša zpět do Bosny.

Po úspěšných bojích s janičáry a nárůstu sebevědomí z vyhraných bitev se začal odlišovat srbský pohled na budoucnost. Srbové již nechtěli pouhý návrat starých pořádků a dodržování reforem Selima III., které neměli písemně podložené, ale objevily se hlasy po autonomii. Karadjordjovi bylo jasné, že bez pomoci mocností si jen těžko udrží vydobytá postavení. Hledání spojenců bylo na počátku 19. století složité a to ze dvou důvodů.

První důvod se týkal geografického umístění Srbska. Bělehradský pašalík se nacházel v balkánském vnitrozemí v severozápadní části Osmanské říše, a proto neměl přístup k moři, takže zásah válečného loďstva některých z velmocí nepřipadal

³² COHEN, Philip, The Ideology and Historical Continuity of Serbia's Anti-islamic Policy. In: *Islamic Studies* 36, 1997, 2, s. 362.

³³ STANOJEVIĆ, Stanoje, *Dějiny národa srbského*, Praha 1920, s. 359.

v úvahu, jako později v případě zásahu válečných flotil některých států v otázce nezávislosti Řecka. Z toho vyplývá, že jediné dvě velmoci, které mu mohly pomoci, byly Rakousko a Rusko. Druhým důvodem, který komplikoval zásah na straně Srbů, se staly napoleonské války. Evropa byla zmítaná válkami a nikdo nechtěl riskovat konflikt s Tureckem a tím pádem vázat své bojové síly na Balkáně. Také vojenská pomoc povstalcům mohla znamenat změnu v politice Východní otázky.

V březnu 1804 zaslali Srbové petici Františkovi I. do Rakouska s nabídkou, že pokud se povstalci zmocní pevností, může je rakouská armáda obsadit. Ve Vídni nebyla petice přijata s velkým ohlasem.³⁴ Rakousko nemělo zájem o změnu statusu quo v Osmanské říši, a proto František I. uzavřel hranici, vyhlásil neutralitu a vyzval k řešení situace přes rakouské zprostředkování v Istanbulu.³⁵ K osobnímu setkání mezi rakouským arcivévodou Karlem a delegací ze Srbska došlo ve městě Zumene na druhém břehu řeky Sávy,³⁶ ale nepřineslo žádný výrazný úspěch. Rakušané opět dávali přednost míru s Turky.

Po neúspěšném jednání s Rakouskem a sílícímu naléhání Srbů z Vojvodiny,³⁷ kteří chtěli spolupráci spíše s Ruskem než s Rakouskem,³⁸ odeslali povstalci v květnu petici do Ruska. V ní Srbové žádali, aby Rusové vyjednali s Portou pro Srbsko postavení ruského protektorátu, jako v případě Podunajských knížectvích – Moldavska a Valašska,³⁹ což však také nepřineslo pro Srby žádoucí výsledek.

Důležitější bylo vyslání delegace, která měla rokovat za srbské požadavky přímo u cara. Tříčlenná výprava v čele s Matejóm Nenadovičem⁴⁰ se vypravila v srpnu 1804 do Ruska, aby zde vyjednávala o zárukách pro srbské povstalce. Delegace se setkala v Petrohradu s ministrem zahraničí Adamem Jerzym Czartoryskim.⁴¹ Na schůzce předali Srbové Czartoryskimu petici, ve které byla žádost o vojenské obsazení Srbska a vytvoření ruského protektorátu nad celým

³⁴ MERIAGE, Lawrence P., *The First Serbian Uprising (1804–1813) and the Nineteenth-Century Origins of the Eastern Question*. In: *Slavic Review* 37, 1978, 3, s. 423.

³⁵ Tamtéž.

³⁶ MELICHÁREK, Maroš, *Srbské povstanie proti Osmanskej ríši v rokoch 1804–1813*. In: *Vojenská história* 15, 2011, 3, s. 88.

³⁷ *Území v Uhrách osídlené Srby*.

³⁸ STANOJEVIĆ, s. 359.

³⁹ MELICHÁREK, *Srbské povstanie*, s. 88.

⁴⁰ Nenadovič, známý také jako Prota Mateja, byl srbský arcikněz, spisovatel a jeden z vůdců prvního povstání.

⁴¹ Czartoryski zastával v rozmezí let 1804–1806 úřad ministra zahraničních věcí Ruska.

Srbskem, ale zároveň v petici vyjádřili loajalitu sultánovi.⁴² Ruský ministr zahraničí doporučil Srbům jednat přímo v Istanbulu. Dále společně projednávali otázky týkající se počtu Turků v Bělehradě či kolik vojáků má k dispozici bosenský vezír. Czartoryski si uvědomoval hrozící nebezpečí ze strany Napoleona a v očekávání války reagoval slovy: „Srbsko a Rusko jsou od sebe velmi daleko a my jsme v míru s Turky.“⁴³

Rok 1804 patřil z hlediska povstalců mezi velmi úspěšné, a proto bylo logické, že se jejich požadavky vůči sultánovi začaly stupňovat, až se zcela otevřeně hovořilo o vytvoření autonomního Srbska na území Bělehradského pašalíku.

V květnu 1805 se v Smederevě konalo shromáždění Národní rady.⁴⁴ Setkání bylo vyústěním snahy o omezení vzrůstající moci Karadjordjeho a formulování požadavků na sultána. Vládní rada se skládala z 12 členů, kteří zastupovali jednotlivé náhije.⁴⁵ Vládní rada fungovala paralelně se skupštinou,⁴⁶ ale přesto nebyl vymezen jejich vzájemný vztah. Rada měla vládnout s Karadjordjem a kontrolovat jej.⁴⁷ Snažila se o vytvoření vládnoucí oligarchie místo absolutní vlády jedince. Karadjordje provedl v následujících letech několik reforem, které měly výrazně omezit vliv vojvodů a knezů a posílit jeho vlastní postavení. Důležitou reformou bylo zrušení jednotlivých náhijí a vytvoření okresů spravovaných vládními úředníky. V roce 1808 prohlásil dědičnou vládu Karadjordjovců v Srbsku a později rozpustil i Národní radu.⁴⁸

Na shromáždění rada schválila srbské požadavky, které zahrnovaly i právo na autonomii, volbu vlastního prince, náboženskou svobodu, vybírání daní a nezasahování Porty do vnitřních záležitostí Srbska. Dále v dubnu 1805 na shromáždění v Ostružici požadovali povstalci trvalé vydání pevností. Poselstvo s těmito požadavky ještě téhož roku v květnu odjelo do Istanbulu představit je sultánovi.⁴⁹ Požadavek na vydání pevností nemohl Selim III. akceptovat. Sultán vyzval Háfize pašu z Niše, aby vytáhl proti Srbům a ukončil povstání. Ten byl však v

⁴² SOTIROVIĆ, Vladislav B., *From the Balkan History of Diplomacy and Politics*, Vilnius 2013, s. 16.

⁴³ MERIAGE, s. 423.

⁴⁴ MELICHÁREK, *Srbské povstanie*, s. 90.

⁴⁵ Menší správní celek, obdoba okresu.

⁴⁶ Skupština bylo setkání všech knezů.

⁴⁷ PELIKÁN, s. 172.

⁴⁸ ŠESTÁK, s. 94.

⁴⁹ MELICHÁREK, *Srbské povstanie*, s. 90.

bitvě mezi Čupřijí a Parášičem poražen a další porážka sultánova vojska se odehrála 6. srpna 1805 v bitvě na Ivankovci.⁵⁰

Srbský požadavek autonomie a nevole Selima III. s ním souhlasit, přivedla obě strany do války. Rok 1805 lze považovat za přelomový v srbském boji za nezávislost, jelikož povstalci již nebojují proti janičárům ve jménu sultána, ale již proti samotnému sultánovi.

Karadjordje pokračoval ve svém vítězném tažení. V polovině srpna porazil turecké vojsko v bitvě u Mišaře,⁵¹ také porazil trestné výpravy bosenského paši Bačira a skadarského paši Ibrahima. Vítězství si připsal i proti armádě Hadžiho Bega Sokolu a proti expedičnímu sboru muslimů z Bosny, který porazil v srpnu 1806 nedaleko Šabce.⁵² Po těchto srbských vítězstvích se Karadjordje a Selim III. v říjnu 1806 dohodli na mírových podmínkách, ale i přesto se turecké oddíly přítomné v pevnostech v Bělehradě a Šabci nevzdávaly a pokračovaly v odporu. Karadjordje 12. prosince 1806 dobyl Bělehrad a v únoru 1807 dobyl Šabac.⁵³ Srbové však od konce roku 1806 již nebojovali proti Turkům osamoceni v důsledku vypuknutí rusko-turecké války.

⁵⁰ STANOJEVIĆ, s. 361.

⁵¹ MELICHÁREK, Srbské povstanie, s. 93.

⁵² PELIKÁN, S. 170.

⁵³ Tamtéž.

4. První srbské povstání (1806–1812)

Mezinárodní situace se pomalu měnila od roku 1805 a o srbský problém se ve větší míře zajímaly i další velmoci. Viděly Bělehradský pašalík jako možnost rozšiřování svého vlivu na Balkáně. Šanci zasahovat do srbského povstání dostal i Napoleon. Francouzská armáda zvítězila 19. října 1805 v bitvě u Ulmu a 2. prosince 1805 v bitvě u Slavkova, kde porazila vojsko císaře Františka II. i vojsko cara Alexandra I. Po tomto úspěchu si Napoleon mohl diktovat mírové podmínky. Mír s Rakouskem byl podepsán 26. prosince 1805 v Prešpurku a František II. byl donucen přijmout tvrdé podmínky, mimo jiné Rakousko muselo podstoupit Benátsko, Istrii a Dalmácii Italskému království.⁵⁴ Ziskem Istrie mohl Napoleon aktivně vstoupit do problematiky Balkánu. Napoleonova vítězství oslovila také Selima III., který i přes vřelý vztah s Francií zachovával neutralitu. Selim III. se nyní rozhodl vstoupit do spojení s Francií a pokusil se omezit ruský vliv na Balkáně, především ve Valašsku a Moldavsku.

Obavy z Napoleona donutily Vídeň i Petrohrad více se angažovat v Srbsku. Strach byl oprávněný, Napoleon vyslal agenty do Moldavska a Valašska, kteří měli za úkol přesvědčit křesťanské obyvatelstvo, aby omezilo podporu Rusům. V osobní korespondenci z 20. června 1806 napsal Napoleon Selimovi III., že povstání v Srbsku je produktem ruské diplomacie.⁵⁵ Antiruské intriky francouzských agentů v Podunajských knížectvích přiměly Czartoryskiho k nezbytnému přijetí aktivnější politiky vůči Srbům. Doporučil carovi vytvořit jižní slovanský stát, který by byl ve vnějších záležitostech podřízen Rusku a tvořil by nárazníkovou zónu před Tureckem a s ohledem na nastalou situaci i před Napoleonem.⁵⁶

Srbové po vítězném tažení byli ochotni vyjednávat s Portou a dokonce i sultán po porážkách a strachu z Ruska byl také ochoten vyjednávat o míru. Do Istanbulu odjel za Srby dojednat mírové podmínky cincarský kupec Petar Ičko.⁵⁷ Jak se brzy ukázalo, Karadjordje i Selim III. měli odlišný pohled na stávající situaci. Sultán byl ochotný akceptovat podmínky z roku 1801, tedy souhlasit s omezenou mírou Srbské autonomie. Oproti tomu Karadjordje chtěl plnou autonomii. I přes rozdílné

⁵⁴ SKŘIVAN, s. 149.

⁵⁵ MERIAGE, s. 425.

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ PELIKÁN, s. 170.

požadavky došlo ke společné domluvě, která vešla ve známost jako „Ičkův mír“, ale vstupem Ruska do války proti Osmanské říši bylo naplnění míru odloženo na dobu neurčitou.

Napoleon chtěl využít Turecko pro své plány na Balkáně, především proti Srbsku a Rusku. Nabádal Selima III., aby tvrdě zasáhal proti povstalcům a dlouho již podněcoval sultána proti Rusům. Selim III. nemohl Rusům zapomenout obsazení Valašska a Moldavska v roce 1802 a značný ruský vliv při výběru hospodarů do těchto knížectvích. Francouzské úspěchy a spojenectví přimělo sultána jednat. Uzavřel úžiny, uvalil sankce na ruský dovoz a propustil proruské hospodary z Podunajských knížectvích a jmenoval nové, profrancouzské.⁵⁸ Ruská odpověď na sebe nenechala dlouho čekat a záhy po sultánem jmenovaných hospodarech obsadila carská vojska obě knížectví. Selim III. na oplátku vyhlásil Alexandrovi I. válku.

Rusové viděli reálnou možnost uzavření spojenectví se Srbskem. Na počátku roku 1807 poslal ruský generál Michelson přímo Karadjordjovi dopis, ve kterém ho vybízel ke stupňování protitureckých aktivit výměnou za úplnou samostatnost i bez povinnosti platit Portě jakýkoli tribut.⁵⁹ Srbové se nechali zlákat ruskou nabídkou a eskalovali své bojové úsilí. Dokonce se spojili s ruským vojskem a bojovali pospolu podél Dunaje. V červnu 1807 zvítězili na Štubiku, poté se povstalcům vzdala Užice, Zadar a Radenina.⁶⁰ Karadjordje se také pokusil vyvolat povstání i za hranicí Bělehradského pašalíku, obsadil část Bosny, ale území neudržel a musel se stáhnout zpět. Srbské povstání také mělo vliv na pravoslavné obyvatelstvo, které vyvolávalo nepokoje v Bosně, Černé hoře a Hercegovině.⁶¹ Do konce srpna 1807 byl celý Bělehradský pašalík a menší část Bosny osvobozeny od všech Turků.⁶²

Naneštěstí pro Srby netrvala ruská pomoc dlouho a brzy opět bojovali osamoceně. Alexandr I. se sešel s Napoleonem v Tylži, jelikož drtivá porážka ruské armády 14. června 1807 v bitvě u Friedlandu donutila cara k jednání.⁶³ K dojednání mírových podmínek došlo právě v Tylži. Napoleon a Alexandr I. si v tajné smlouvě rozdělili Osmanskou říši, ale případné dělení zkomplikoval její vnitřní vývoj.

⁵⁸ MERIAGE, s. 427.

⁵⁹ MIJATOVICS, Elodie, *History of Modern Serbia*, London 1872, s. 34.

⁶⁰ STANOJEVIĆ, s. 365.

⁶¹ ŠESTÁK, s. 94.

⁶² RYCHLÍK, s. 155.

⁶³ SKŘIVAN, s. 152.

Janičáři provedli 29. července 1807 převrat, sesadili dosavadního sultána Selima III. a na jeho místo dosadili jeho synovce Mustafu IV.⁶⁴ Pozice nového sultána nebyla pevná, v Istanbulu hrozilo rozpoutání občanské války, proto Mustafa IV. uzavřel 24. srpna 1807 mír s Ruskem, aby mohl řešit vnitřní krizi. Nový sultán se zavázal, že se nebude snažit dobýt ztracená území. Nastalé příměří trvalo jen dva roky.

Z dosažených úspěchů panovala v Srbsku euforie. Do Srbské armády přicházeli dobrovolníci především z Rakouska.⁶⁵ Karadjordje využil mír k prosazení několika reforem, které měly upevnit jeho absolutní vládu. Jak již bylo zmíněno, Karadjordjovu moc se snažila omezit Národní rada složená především z knezů. První reformou zrušil všech 12 náhijí a vytvořil 70 okresů, které dostali do správy Karadjordjem jmenovaní úředníci.⁶⁶ O rok později se Karadjordje prohlásil dědičným vládcem a hlavním velitelem.⁶⁷

V červnu přišel do Bělehradu ruský agent Rodofinikin a přinesl s sebou dva dopisy a pět tisíc dukátů. První dopis byl adresovaný Národní radě a druhý byl přímo pro Karadjordjeho. V dopisu pro radu bylo uvedeno, že Rodofinikin přicestoval, aby pomohl Srbům vytvořit funkční administrativu. Ve skutečnosti byl do Bělehradu vyslán s tajnými pokyny. Měl donutit Srby jednat v zájmu Rusů.⁶⁸ Později se také snažil omezit moc Karadjordjeho.

Rusové chtěli legalizovat svou vládu v Podunajských knížectvích, ale sultán začátek vyjednávání stále oddaloval. Než ke společné schůzi mohlo dojít, opět se v Istanbulu změnila vnitropolitická situace. Sultán Mustafa IV., který nechal zabít Selima III., byl zatčen a sesazen a na jeho místo se dostal Mahmut II. Nový sultán si potřeboval zajistit moc jen pro svou osobu a nemohl dopustit, aby žil další legitimní nástupce na trůn, tak nechal Mustafu IV. zavraždit.⁶⁹ Nový sultán se snažil konsolidovat moc v Osmanské říši, a proto pro něj byl nemyslitelný ruský protektorát v Podunajských knížectvích. Přesto se s Rusy v roce 1809 sešel na jednání v Jassy.

⁶⁴ PELIKÁN, s. 171.

⁶⁵ MELICHÁREK, Srbské povstanie, s. 94.

⁶⁶ RYCHLÍK, s. 157.

⁶⁷ <http://royalfamily.org/index.php?40,djordje-petrovic-known-as-karadjordje> [cit. dne 21. 3. 2013]

⁶⁸ MIJATOVICS, s. 37.

⁶⁹ KREISER, Klaus a kol., Dějiny Turecka, Praha 2010, s. 143.

Rusové požadovali legalizaci své vlády ve Valašsku a Moldavsku, ale Mahmut II. to odmítl. Car Alexandr I. reagoval vyhlášením války Turecku a dal povel k útoku.⁷⁰

V roce 1809 se rozhořely nové boje mezi Portou a Bělehradem. Mahmut II. vytáhl proti Srbům hned po neúspěšném jednání v Jassech.⁷¹ Sultán se snažil zpřetrhat vazby mezi povstalci a Rusy. Srbské armádě po několikaletých bojích došel dech a při bránění svého území se dostala do značných potíží. První zdrcující porážka povstalců se odehrála u Čegru nedaleko Niše. Turci v bitvě, která proběhla 30. a 31. května 1809, porazili Štěpána Sihdeliče.⁷² Dodnes místo bitvy připomíná Kele-kula neboli „věž lebek“. Lebky srbských vojáků byly smíchány s maltou a vystavěny do výše tří metrů.⁷³ Turecký postup se nepodařilo zastavit ani na řece Moravě. Na počátku srpna 1809 zvítězili Turci v bitvě u Deligradu a v polovině srpna byli už v Jagodině.⁷⁴ Situace Srbů byla kritická, ale vítězství ruského generála Bagrotina v Dobrudži donutilo Portu přesunout značnou část turecké armády na exponovanější místa.⁷⁵ Navázáním tureckých jednotek na ruskou armádu došlo k zastavení postupu sultánových vojsk v Bělehradském pašalíku. Srbové přežili jen díky pomoci Rusů.

Ovšem přítomnost ruské armády na Balkáně vyvolala paniku v Rakousku. Dne 10. října 1809 vydal kníže Metternich⁷⁶ memorandum, ve kterém byla popsána dvě řešení nastalé situace. První možnost počítala s neporušením integrity Osmanské říše a Bělehradský pašalík měl zůstat v rukou sultána. Druhá možnost počítala s tím, že by se Bělehradský pašalík stal rakouskou provincií.⁷⁷

Metternich se také domníval, že mezi Francií a Ruskem je tajná dohoda o rozdělení Osmanské říše a vývoj na Balkáně jeho domněnku jen podporoval. Aby nedošlo k rozdělení, Metternich kontaktoval Karadjordjeho a nabídl mu rakouské zprostředkování u Porty. Naneštěstí pro knížete nabídka na zprostředkování nepřišla ve vhodnou dobu. Karadjordje nechtěl přerušit styky s Ruskem, jelikož na nich záleželo přežití srbského povstání a vzkázal, že pokud chce Rakousko pomoci, ať

⁷⁰ MERIAGE, s. 430.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² STANOJEVIĆ, s. 368.

⁷³ WEITHMANN, Michael, Balkán. 2000 let mezi východem a západem, Praha 1996, s. 201.

⁷⁴ STANOJEVIĆ, s. 368.

⁷⁵ PELIKÁN, s. 172.

⁷⁶ Klemens Wenzel von Metternich byl rakouský politik a ministr zahraničních věcí v letech 1809–1848.

⁷⁷ MERIAGE, s. 431.

pošle do Bělehradského pašalíku vojsko. Ostatně i u Porty se návrh na zprostředkování neseťkal s úspěchem, sultán nechtěl zastavit boje, jelikož se mu v předchozích měsících proti povstalcům velmi dařilo. V následujících jednáních mezi Vídní a Petrohradem car popřel, že by ruská přítomnost v Bělehradě byla politicky motivovaná.⁷⁸

I přes těžké porážky byli Srbové v roce 1810 schopní shromáždit armádu o síle 40 tisíců mužů a za pomoci Rusů dobýt pevnost Kladovo, ale ruská armáda se na zimu stáhla zpět do Valašska. Karadjordje ve svízelné situaci začal hledat nové spojení. Obrátil se na Napoleona a vyzval jej, ať se stane ochráncem srbského národa a připomenul značné bohatství, kterým Bělehradský pašalík oplýval a zároveň dal povolení k obsazení pevností v Bělehradu a Šabci francouzskými jednotkami, ale tento návrh byl Napoleonem přijat velmi rozpačitě. Napoleon měl své plány a nechtěl se podílet na vytvoření pravoslavného státu na Balkáně.⁷⁹

Mezi povstalci se vlivem porážek objevily neshody a vzájemné osočování, které nakonec vyústily v otevřenou vzpouru proti Karadjordjemu. Vítěz bitvy u Ivankovce, Milenko Stojkovič, chtěl omezit jeho absolutní moc, což se mu na krátkou dobu povedlo, ale následujícího roku (1811) uzmul vládu, za pomoci Rusů, opět do svých rukou Karadjordje a vyhnal odbojné kneze. To ovšem mělo za následek sníženou bojeschopnost srbské armády, což se projevilo již velmi brzy.⁸⁰

V roce 1811 Rusové urychlili své akce a pluky carských vojáků obsadili pevnosti v Bělehradě, Šabci a Deligradě.⁸¹ Generálovi Kutuzovi se ještě podařilo dvakrát porazit početně silnější turecké vojsko. Po těchto výhrách měla být zahájena mírová jednání se sultánem. Rusko-francouzské vztahy se touto dobou zhoršovaly a hrozilo dokonce vypuknutí války mezi oběma mocnostmi, proto Alexandr I. chtěl co nejdříve uzavřít mír s Tureckem.

Mír měla potvrdit bukurešťská smlouva, ve které bylo dokonce myšleno na srbské povstalce, ale formulace výsad byla velmi vágní. Rusové chtěli pro své balkánské spojení autonomii a později je využít proti ilyrským provinciím a Italskému království ovládaném Napoleonem nebo případně i proti Rakousku.⁸²

⁷⁸ Tamtéž, s. 434.

⁷⁹ Tamtéž, s. 435.

⁸⁰ GLENNY, s. 135.

⁸¹ STANOJEVIĆ, s. 371.

⁸² MERIAGE, s. 437.

Oproti tomu tlačila francouzskou-prusko-rakouská koalice na sultána, aby se přidal na jejich stranu. Car zmenšil své nároky, ale i přesto trval na autonomii pro Srby. Sultán nakonec autonomii Srbům přislíbil, ručit se za ni mělo Rusko, ale její definitivní podoba měla být předmětem dalšího jednání.

Bukurešťský mír byl nakonec podepsán 16. května 1812.⁸³ V osmém článku se také řešila otázka srbských povstalců.⁸⁴ Těm byla přislíbena částečná samospráva, ale stále měli zůstat pod nadvládou sultána. Srbské výsady byly podmíněné vydáním pevností zpět do tureckých rukou, za to byla povstalcům přislíbena amnestie.

Bukurešťský mír lze považovat jen za kompromisní řešení, jelikož car potřeboval rychle ukončit válku se sultánem, aby mohl použít své vojsko na obranu před Napoleonem. Srbové, i přes záruky obsažené v osmém článku bukurešťského míru, byli zklamaní. To, za co bojovali osm let, nepřineslo kýžený výsledek, opět byli pod správou sultána a jejich budoucnost se jim zdála být nejistá.

⁸³ ŠVANKMAJER, Milan a kol., Dějiny Ruska, Praha 2010, s. 374.

⁸⁴ MACKENZIE, David, Serbia as Piedmont and the Yugoslav Idea, 1804–1914. In: East European Quarterly 28, 1994, 2, s. 158.

5. Druhé srbské povstání a vláda Miloše Obrenoviće do roku 1831

Mírové podmínky z Bukurešti znamenaly konec prvního srbského povstání, ale v žádném případě neznamenaly konec cesty za autonomií. V roce 1804 bylo srbské povstání jen místní rebelií proti janičárům, které se přerodilo v boj za autonomii. Naneštěstí pro Srby se povstání odehrávalo na pozadí napoleonských válek, které znemožnily větší zájem velmocí o problém Srbska. Bonapartovým tažením do Ruska v roce 1812 ztratili povstalci svého ochránce a Mahmudovi II. nic nebránilo povstání potlačit.

Mahmut II. dlouho neváhal, využil zaměstnanosti ruských vojsk francouzskou armádou a rozhodl se navrátit Osmanské říši ztracenou integritu. Jeho armáda pod vedením vezíra Churšida roku 1813 vtrhla do Bělehradského pašalíku ze tří směrů – od Niše, Vidinu a z Bosny.⁸⁵ Od Niše táhl s 60 tisíci muži Ali paša, z východu postupovala vojska vidinského paši také v počtu 60 tisíc mužů a bosenský vezír měl k dispozici 130 tisíc vojáků.⁸⁶ Odpor povstalců proti ohromné přesile byl krátký a zanedlouho se celá srbská armáda rozpadla. Poslední ranou povstalcům bylo dobytí Bělehradu, který padl 6. října 1813.⁸⁷ Poté byla opět nastolena vláda sultána Mahmuda II. Pád Bělehradu se uskutečnil bez přítomnosti některých elit z prvního povstání. Ty se obávaly pomsty ze strany muslimů, a proto hromadně emigrovaly do Ruska či Rakouska, přestože byla sultánem vyhlášena amnestie. Z Bělehradského pašalíku odešel i vůdce prvního povstání. Karadjordje emigroval se svojí rodinou 3. října 1813 do Zumene v Rakousku,⁸⁸ zde byl i krátce vězněn ve Štýrském Hradci.⁸⁹ Poté mu bylo povoleno odejít do Ruskem ovládané Besarábie.

Později se emigranti snažili rokovat za srbské zájmy na Vídeňském kongresu,⁹⁰ ale nebyli vyslyšeni. Také se snažili přesvědčit cara, ale ruští diplomaté jednání protahovali a po delší době vzkázali, že si Srbové musejí pomoci sami.⁹¹

Bělehradský pašalík se vrátil pod svrchovanost sultána. Ten do jeho správy jmenoval Sulejmana pašu. Mahmut II. sice vyhlásil autonomii, ale nový paša zavedl

⁸⁵ STANOJEVIĆ, s. 374.

⁸⁶ MIJATOVICS, s. 68.

⁸⁷ GLENNY, s. 35.

⁸⁸ PELIKÁN, s. 174.

⁸⁹ Tamtéž.

⁹⁰ STANOJEVIĆ, s. 375.

⁹¹ MIJATOVICS, s. 80.

feudální režim.⁹² Prikázal „péci muže za živa, zavěšené za nohy nad hromadou doutnajících slámy, ... kastrovat, drtit mezi kameny, bít do chodidel“.⁹³ Do Bělehradského pašalíku se také vrátili sipahíjové, kteří chtěli zpět svůj ztracený majetek. To také přililo olej do ohně. V celém Bělehradském pašalíku se rozpoutalo násilí vůči pravoslavnému obyvatelstvu, bylo zjevné, že soužití Srbů a muslimů nepřipadá v úvahu. Nastalá situace velmi připomínala poměry před rokem 1804.

Krutý režim a hladomor, který v důsledku odchodu Srbů a nepokojů na venkově propukl, se stal pro Srby neúnosný a brzy se rozpoutaly nové boje. Na podzim 1814 se snažil vyvolat nové povstání Hadži Prodan v okolí Kragujevce a Požegy.⁹⁴ Vojvoda Hadži Prodan se účastnil prvního srbského povstání a nyní rozpoutal novou vzpuru proti Sulejmanu pašovi. Hadži Prodan žádal Miloše Obrenoviće, který byl knezem Rudnické a Kragujevské náhije, aby se postavil do čela povstání, ale ten odmítl, jelikož se domníval, že čas nové vzpoury proti Turkům ještě nenadešel. Miloš se naopak podílel na potlačení povstání, což lze přičíst jeho vlastním plánům, ve kterých se snažil získat důvěru nového paši. Povstání mělo spíše živelný charakter a chyběl mu jakýkoli program a zázemí. To přispělo i k jeho brzkému potlačení. Následně Osmané zavedli tvrdé represe. Sulejman paša nechal nabodnout na kůly 170 Srbů.⁹⁵ Všichni křesťané měli odevzdat zbraně, což se však v praxi nepodařilo provést. Povstání ukázalo, že se Srbové neshodli s návratem poměrů před rok 1804 a že stále vlastnili mnoho zbraní. Milošovi, který se podílel na potlačení povstání, se povedlo přesvědčit Sulejmana pašu, že jedině on je schopný udržet klid v Bělehradském pašalíku, a ten ho jmenoval zástupcem všech Srbů.

Miloš se aktivně účastnil i prvního srbského povstání. Při rozporech mezi vojvody a Karadjordjem se přiklonil právě na stranu Karadjordjeho.⁹⁶ Po potlačení povstání v roce 1813 vyzval Nenadović Miloše, ať s ním odejde do Rakouska, ten mu podle svědků odpověděl: „Neopustím národ. Jak mohu odejít a nechat tu svou ženu a děti napospas Turkům?“⁹⁷ To, že neopustil Bělehradský pašalík, nelze přičítat

⁹² GLENNY, s. 35.

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ MELICHÁREK, Maroš, Druhé srbské povstanie proti osmanskej nadvláde (1815–1816) a vytváranie autonómneho srbského štátu počas prvej vlády Miloša Obrenovića. In: Dejiny – internetový časopis Inštitútu histórie FF PU v Prešově 6, 2011, 2, s. 30.

⁹⁵ MIJATOVICS, s. 82.

⁹⁶ PELIKÁN, s. 175.

⁹⁷ MIJATOVICS, s. 75.

jen jeho obětavosti a hrdinství. Miloš byl vypočítavý a věděl, že tato situace by mu mohla být ku prospěchu. Miloš se živil stejně jako Karadjordje chovem vepřového dobytka. Byl také negramotný, ale oproti Karadjordjovi oplýval větším citem pro diplomatická jednání. Měl velké ambice a snažil se dosáhnout neomezené vlády nad Srbskem.

Miloš vyčkával na vhodný okamžik, kdy bude vhodné obnovit boje proti Sulejmanu pašovi. Koncem roku 1814 stáhl Mahmut II. své jednotky z Bělehradského pašalíku, čehož Miloš využil a postavil se do čela povstání.⁹⁸ Dne 23. dubna 1815 se konalo shromáždění v Takovu,⁹⁹ na kterém se srbským praporem v ruce vyzval srocený dav k povstání slovy: „Zde jsem a nesu vám válku s Turky!“¹⁰⁰ Milošova slova se setkala s velkým ohlasem. Lidé se chopili dosud ukrytých zbraní a chystali se na nový boj. Počátek druhého povstání měl jisté podobnosti s počátky prvního srbského povstání a volbou Karadjordjeho na shromáždění v Orašici.

Během léta 1815 se Srbové opět zmocnili větší části Bělehradského pašalíku. Turci byli vyhnáni z Kragujevace a Požarevace.¹⁰¹ Mahmut II. se zalekl úspěchu povstalců a nařídil rebelii tvrdě potlačit. Od Niše vytáhl proti jednotkám Miloše Marušli Ali paša a z Bosny se vypravil do Bělehradského pašalíku Churšid paša.¹⁰² Bosenský paša byl překvapený taktikou Miloše, který překročil řeku Drinu a zaútočil na něj. Útok byl velmi úspěšný a Milošovi se podařilo zajmout mnoho bosenských vojáků včetně samotného paši. Miloš zacházel s pašou velkoryse, představil mu srbské požadavky, daroval mu arabského koně, tašku plnou peněz a dovolil mu vrátit se i se všemi zajatci.¹⁰³ Tímto jednáním si zajistil neutralitu bosenského paši a ukázal sultánovi, že proti němu nechce bojovat, že povstání je namířeno jen proti špatným správcům Bělehradského pašalíku.

Mezitím evropské mocnosti definitivně doválčily s Napoleonem a mohly se již věnovat i pro ně do té doby marginálními otázkami. Do konfliktu na Balkáně se opět vložilo Rusko. Ruští diplomaté se snažili prosadit na Vídeňském kongresu projednání srbské otázky, ale Britové neměli nejmenší zájem řešit problémy na

⁹⁸ GLENNY, s. 36.

⁹⁹ MELICHÁREK, Druhé srbské povstanie, s. 32.

¹⁰⁰ MIJATOVICS, s. 84.

¹⁰¹ PELIKÁN, s. 175.

¹⁰² STANOJEVIĆ, s. 376.

¹⁰³ MIJATOVICS, s. 88.

Balkáně. Rusové také pohrozili sultánovi, že pokud neustoupí, budou intervenovat za uplatnění osmého článku Bukurešťské smlouvy.

Mahmut II. se obával vpádu carských vojsk, proto zastavil útok do rebelujícího pašalíku a jednáním s povstalcí hodlal nalézt kompromisní řešení. Ostatně ani Miloš nechtěl dlouhou válku a postoj vůči sultánovi během povstání mu umožnil vyjednávat. Marašli Ali paša uzavřel v Čupřiji roku 1815 se Srby příměří, ale pod podmínkou, že pevnosti a města zůstanou pod správou tureckých úřadů.¹⁰⁴ Srbové deklarovali svrchovanost tureckého sultána. Bělehradským pašou byl jmenován samotný Miloš Obrenović. Srbové měli vykonávat vlastní správu s pomocí národní kanceláře a vládu nad 12 náhijemi měli nadále vykonávat knezi.¹⁰⁵ Daně byly vybírány národní kanceláří, která také měla kontrolovat vládu Miloše. Naneštěstí povstalcí neměli žádný písemný dokument, který by jim zaručoval dosažené výhody.

Druhé srbské povstání netrvalo ani rok a povstalcům nepřineslo takové výsledky jako bukurešťský mír po prvním povstání. Miloš po druhém povstání ovládal jen zlomek z území, které kontroloval jeho předchůdce. Oproti Karadjordjemu se ovšem s menšími zisky spokojil. Také s pomocí diplomacie a úplatků, chtěl postupně získat výhody jak pro nově vznikající srbský stát, tak pro vlastní osobu. Miloš si potřeboval zajistit přízeň sultána. Příležitost k tomu dostal v roce 1817. Karadjordje se tajně vrátil z exilu do Bělehradského pašalíku s cílem zažehnout nové povstání, jelikož nebyl spokojený s výsledky toho druhého. Milošovi nevyhovovalo rozpoutání nových bojů a také případné oslabení jeho autority, a proto nechal Karadjordjeho v noci na 24. července 1817 ve Smederevě zavraždit.¹⁰⁶ Poté jeho useknutou hlavu poslal sultánovi jako důkaz věrnosti. Touto vraždou odstranil Obrenović velikou autoritu a možnou opozici.

Miloš dál prováděl vnitřní politiku ve znamení upevňování vlastní moci. Do různých funkcí dosazoval své příbuzné a přátele. Jeho podřízení mu museli být plně oddáni, přesto se k nim choval velmi nedůvěřivě, dokonce jim otevíral korespondenci. V jednání se svými lidmi byl všemocný. Přirovnával lidi k dětem

¹⁰⁴ PELIKÁN, s. 176.

¹⁰⁵ MELICHÁREK, Druhé srbské povstanie, s. 34.

¹⁰⁶ <http://royalfamily.org/index.php?40,djordje-petrovic-known-as-karadjordje> [cit. dne 21. 3. 2013]

a sám sebe k rodiči. Když lidé byli proti němu, nazýval je nevděčnými „děcky“. Také o lidech tvrdil, že jsou váhající, nespolehliví a snadno omylní.¹⁰⁷

Spokojenost prostých lidí začala po roce 1815 klesat. Rolníci během druhého povstání zabrali půdu vyhnaných muslimů. Miloš právě jim přiznal právo na tuto půdu. Tímto krokem oslabil moc knezů a vojvodů a vytvořil novou pozemkovou aristokracii. Z nové politické skupiny, o kterou se mohl případně opřít, si Miloš svým jednáním vytvořil opozici. Omezování moci vojvodů a knezů, ale také zvyšování daňového zatížení a případně další vykořisťování, které často přivedlo rolníky do ještě horší situace než za vlády muslimů, vedlo ke vzpourám. Jedna z největších bouří se udála v roce 1826.¹⁰⁸ V čele povstání stál obchodník Miloš Popovič Djak a mělo masový charakter, účastnili se ho především rolníci. Miloš neváhal povstání krvavě potlačit.¹⁰⁹

V roce 1820 odeslali Srbové své požadavky do Istanbulu, ale již zahájená jednání přerušilo vypuknutí řeckého povstání v následujícím roce. Aby se k němu Srbové nepřidali, zajali Turci srbské vyslance. Miloš se však do řeckého povstání ani zapojit nechtěl. Alexandr Ypsilanti¹¹⁰ oslovil Obrenoviće a nabídl mu spojenectví. Předpokládal, že by mohlo propuknout velké povstání a pravoslavná armáda by táhla přes Balkán na Istanbul.¹¹¹ Miloš vypočítavě odmítl, jelikož pomýšlel na dědičný srbský trůn. Bylo mu jasné, že kdyby se k povstání připojil, mohl více ztratit než případně získat.

Do dějin novodobého srbského státu opět vstoupilo Rusko. Již na podzim 1816 se ptal ruský velvyslanec sultána, proč nedodržel osmý článek bukurešťského míru a nabádal ho, aby vydal hattišerif,¹¹² kterým byl přiznal Srbům jejich práva,¹¹³ ale Mahmut II. se zdráhal tomuto přání vyjít vstříc. Kvůli řeckému povstání přerušily v roce 1821 Petrohrad a Istanbul vzájemné diplomatické styky. Ke zlepšení vzájemných vztahů došlo až v roce 1826. V tomto roce na jaře Mikuláš I.¹¹⁴ zaslal

¹⁰⁷ DRAGNICH, s. 348.

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ GLENNY, s. 37.

¹¹⁰ Alexandr Ypsilanti vedl Filiki Eteria neboli "sdružení přátel", které se snažilo rozpoutat povstání za nezávislost Řecka.

¹¹¹ PALMER, s. 90.

¹¹² Sultánův dekret.

¹¹³ GAVRILOVIC, Michael, The Early Diplomatic Relations of Great Britain and Serbia. In: Slavonic Review 1, 1922, 1, s. 91.

¹¹⁴ Mikuláš I. jako ruský car vládl v letech 1825–1855.

Portě ultimátum, ve kterém bylo myšleno i na Srby. V následném jednání mezi Ruskem a Tureckem byla podepsána 7. října 1826 akkrmanská konvence.¹¹⁵ Tento dokument tvořil dodatek k Bukurešťskému míru z roku 1812. Srbskou samosprávu řešil pátý článek této konvence. Samospráva měla být projednána mezi Srby a Portou do osmnácti měsíců.¹¹⁶ Sultán se zavázal vydat hattišerif, který by Srbům zaručoval svobodu vyznání, právo volit své náčelníky a úředníky do vlastní vnitřní správy, konsolidaci daní, dále právo budovat vlastní školy, kulturní zařízení, nemocnice, svobodu obchodu, vyvlastnění půdy sipháhijů za náhradu a pobyt muslimů jen ve vybraných pevnostech.¹¹⁷ Porta také měla uznat právo na dalších šest územních obvodů, které dříve ovládal Karadjordje, ale Obrenović již ne.¹¹⁸ Sultán se nechtěl se Srby dohodnout, a proto oddaloval jednání až do krajního data vymezeného akkermanskou konvencí. Ovšem v námořní bitvě u Navarina v roce 1827 byla zdecimována turecko-egyptská flotila spojeným britským, francouzským a ruským loďstvem. Turci přisoudili hlavní vinu na své porážce Rusku a vypověděli akkermanskou konvenci.¹¹⁹ Tímto krokem skončila i jednání mezi srbskými vyslanci a Portou.

Vše se změnilo po další rusko-turecké válce z let 1828–1829, kdy Rusové zaútočili na Balkáně a Kavkaze. Srbové se do konfliktu nezapojili, jelikož Rusové jejich pomoc odmítli. Turci válku poměrně rychle prohráli a byli donuceni podepsat drinopolskou mírovou smlouvu.¹²⁰ V ní se zavázali dodržet akkermanskou konvenci. O rok později Mahmut II. vydal hattišerif potvrzující autonomii Srbska, jež byla vymezena právě akkermanskou konvencí. Garantem se mělo stát Rusko. Na druhé straně měli Srbové jisté závazky vůči sultánovi. Turecká posádka zůstala ve vybraných pevnostech a nad muslimy měly soudní a správní moc jen turecké úřady. Srbové také museli platit roční tribut ve výši 2 300 000 piastrů. Oproti tomu si Srbové směli udržovat své vlastní vojsko. Pravomoci nad křesťanskými poddanými

¹¹⁵ MELICHÁREK, Druhé srbské povstanie, s. 35.

¹¹⁶ DITTRICH, Zdeněk R., Mezi Veronou a Navarinem. Ruský zásah do řecko-tureckého konfliktu v r. 1826. In: DITTRICH, Zdeněk R. (ed.), Balkánské kolbiště a evropské mocnosti, Brno 1988, s. 18.

¹¹⁷ GAVRILOVIC, s. 91.

¹¹⁸ RYCHLÍK, s. 159.

¹¹⁹ DITTRICH, s. 20.

¹²⁰ ŠESTÁK, s. 95.

byly svěřeny do rukou knížecích soudů.¹²¹ Porta stále mohla zastupovat Srby ve vnějších záležitostech, ale Srbské knížectví vystupovalo zcela samostatně. Dne 30. listopadu 1830 na slavnostním setkání v Bělehradě vešel v platnost sultánův hattišerif se všem zárukami akkermanské smlouvy, který znamenal vytvoření autonomního srbského knížectví.¹²²

Miloš během své vlády vybudoval rozsáhlou korupční síť. Svými penězi si zajistil náklonnost tureckých úředníků, kteří si díky Milošovým penězům mohli žít v luxusu. Miloš si také zaplatil vydání dokumentu, který ho v roce 1831 prohlašoval dědičným srbským knížetem. Mezi další Milošovy úspěchy jistě patřil právě získání knížecího titulu a s tím spojená dědičná vláda v Srbsku, určitě také zdvojnásobení rozlohy státu i vytvoření pozemkové aristokracie.¹²³

¹²¹ PELIKÁN, s. 178.

¹²² MELICHÁREK, Druhé srbské povstanie, s. 36.

¹²³ DRAGNICH, s. 349.

6. Závěr

Srbský odboj proti osmanské nadvládě v letech 1804–1831 jsem si vybral jako téma své bakalářské práce z důvodu, že srbské povstání proti osmanské nadvládě je ve světových dějinách mírně přehlíženým tématem. První boje srbského povstání se odehrávaly na pozadí napoleonských válek a od roku 1821 zastínilo srbský boj za autonomii právě řecké povstání, ve kterém byly angažovány evropské mocnosti. Přesto srbské povstání a nově vytvořený srbský stát měl později velký vliv na světové dějiny.

Středověký srbský stát rozvrátila invaze tureckých vojsk v 15. století, ale srbské etnikum se svým náboženstvím, kulturou a některými institucemi přežilo až do 18. století. Osmanská říše následkem zaostalosti a postupující nestability vyvolané prosazováním reformy sultána Selima III. přinesla omezení svobod Srbů. Kdysi úspěšné vojenské oddíly janičárů vpadly do Bělehradského pašalíku a ujaly se zde vlády. Nastolený krutý režim donutil Srby v roce 1804 zahájit boj proti janičárům. Do čela povstání knezi zvolili Jiřího Karadjordje, který vynikal skvělým strategickým myšlením. Karadjordje je dnes v Srbsku viděn jako národní hrdina a zakladatel královské dynastie, jsou mu věnovány expozice v muzeích a jeho sochy stojí po celé zemi. I přesto, jak je dnes vnímán v Srbsku, byl Karadjordje velmi krutý k nepřátelům, ale i k pravoslavnému obyvatelstvu.

Zprvu bylo povstání namířené jen proti janičárům, ale o rok později se povstání proměnilo v boj proti samotnému sultánovi. Dá se předpokládat, že za srbskými nároky na autonomii a za pokračováním bojů stál nárůst sebevědomí po vítězství nad janičáry, ale také skutečnost, že neměli žádné písemné záruky, aby se situace nenavrátila před rok 1804. Nelze upřít určitý vliv Srbů z Vojvodiny, kteří byli vzdělanější a pod vlivem myšlenek Velké francouzské revoluce. Ovšem nelze tvrdit, že tomu tak bylo i Srbů v Bělehradském pašalíku. Srbští ngramotní rolníci mohli těžko v izolovaném pašalíku přijmout myšlenky Velké francouzské revoluce a ztotožnit se s nimi. Povstalci neměli ani vytvořený národně-politický program, zprvu chtěli odstranit vládu janičárů, později se srbské myšlenky upřely na získání autonomie.

První hledání spojenců proběhlo záhy po vypuknutí povstání, ale postoj mocností k srbské otázce byl odmítavý. Je možné, že by se průběh srbského povstání v případě zásahu Ruska či Rakouska rapidně změnil, ale také by to nejspíše vyvolalo nestabilitu nejen na Balkánském poloostrově. Později se přece jen o dění v Bělehradském pašalíku velmoci zajímaly, ale jen kvůli svému vlastnímu prospěchu. Srbové do té doby bojovali zcela osamoceně a úspěšně. V době, kdy Srbům došly síly a blížila se jejich porážka, zasáhlo Rusko a přineslo povstalcům vysvobození od tureckého tlaku. Ruský útok proti Osmanské říši na sebe navázal značné množství sultánova vojska. Právě tento aktivní vstup do problematiky Balkánu zachránil srbské povstalce od jisté porážky. Ovšem ruské vyhlášení války Turecku nemotivovaly prohry srbské armády, ale vlastní zájem v Podunajských knížectvích. Po uzavření Bukurešťského míru v roce 1812 přislíbil sultán Srbům autonomii, ale o rok později již velel k útoku do Bělehradského pašalíku. Srbové opět bojovali osamoceni, ale po těžkých bojích z předešlých let byli vyčerpaní a povstalecká armáda se rozpadla. V podstatě došlo k ukončení prvního srbského povstání, ale obnovená sultánova vláda přiměla povstalce se chopit zbraní a bojovat. Nové situace využil Miloš Obrenović. Spojil své zájmy se zájmy srbských povstalců. Postavil se do čela nového povstání a vedl armádu do boje. Miloš byl velmi dobrý diplomat. Nemínil vést dlouhou válku se sultánem, chtěl spíše vyjednávat. Je možné, že pokud by se spoléhal jen na zbraně, trvalo by druhé srbské povstání mnohem déle a výsledek by byl opět nejistý. Ovšem Milošova obratná politika mu zajistila vůdčí postavení v Bělehradském pašalíku. V této době došlo k vyhnání všech Turků ze Srbska. Přesto povstalci stále neměli vytvořený národně-politický program, podle kterého by jednali.

Další jednání Srbů s Portou v Istanbulu o naplnění Bukurešťského míru se pozastavila kvůli vypuknutí řeckého povstání. K obnovení jednání došlo až po rusko-turecké válce z let 1828–1829. Sultán po prohrané válce podepsal Drinopolský mír, ve kterém se zavázal přiznat srbským povstalcům autonomii. Ta vešla v platnost v roce 1830. Sice plnou samostatnost získali Srbové až v roce 1878, ale již od počátku 30. let 19. století lze hovořit o samostatném srbském knížectví. Srbové si dokázali vybojovat autonomii sami bez pomoci velmocí. Sice do srbského povstání vstoupilo několikrát Rusko a v roce 1812 zachránilo Srby od jisté porážky, přesto

měli Rusové vždy vlastní cíle a zájmy a kvůli povstalcům nehodlali porušit smlouvy s Tureckem či destabilizovat poměry na Balkánském poloostrově.

Konflikt mezi Srby a Turky doprovázely četné masakry obyvatelstva v Bělehradském pašalíku, jak ze strany křesťanů, tak ze strany muslimů. Právě pomocí pravoslavné víry se Srbové vyhranily vůči muslimům a na základě ortodoxního křesťanství vytvořili svou národní identitu. Později se u Srbů objevil nacionalismus, který neměl vliv na povstalce během srbských povstání, ale určitě v tomto období měl základy. Nevraživost mezi národy Balkánského poloostrova a antipatie mezi ortodoxními křesťany a muslimy vedla v budoucnu k mnohým problémům a přenesla se i do dnešní doby. Příkladem může být válka probíhající během rozpadu Jugoslávie, kdy došlo k masakrům a genocidám.

7. Seznam literatury

Knihy a studie

COHEN, Philip, The Ideology and Historical Continuity of Serbia's Anti-islamic Policy. In: *Islamic Studies* 36, 1997, 2, s. 365–382.

DITTRICH, Zdeněk R., Mezi Veronou a Navarinem. Ruský zásah do řecko-tureckého konfliktu v r. 1826. In: DITTRICH, Zdeněk R. (ed.), *Balkánské kolbiště a evropské mocnosti*, Brno 1988, s. 7–21.

DRAGNICH, Alex, Leadership and Politics. Nineteenth Century Serbia. In: *The Journal of Politics* 37, 1975, 2, s. 344–361.

GAVRILOVIC, Michael, The Early Diplomatic Relations of Great Britain and Serbia. In: *Slavonic Review* 1, 1922, 1, s. 86–109.

GLENNY, Misha, *Balkán 1804–1999. Nacionalismus, válka a velmoci*, Praha 2003.

HYNA, Alfréd, *Vybrané kapitoly z dějin Novověku II. Dějiny Balkánu 1800–1913*, Plzeň 1999.

KINDERSLEY, Anne, The Serbian Mission to Russia, 1804. In: *History Today* 11, 1968, 18, s. 786–793.

KREISER, Klaus a kol., *Dějiny Turecka*, Praha 2010.

MIJATOVICS, Elodie, *History of Modern Serbia*, London 1872.

MACKENZIE, David, Serbia as Piedmont and the Yugoslav Idea, 1804–1914. In: *East European Quarterly* 28, 1994, 2, s. 153–182.

MARIAGE, P. Lawrence, The First Serbian Uprising (1804–1813) and the Nineteenth-Century Origins of the Eastern Question. In: *Slavic Review* 37, 1978, 3, s. 42–439.

MELICHÁREK, Maroš, *Druhé srbské povstanie proti osmanskej nadvláde (1815–1816) a vytváranie autonómneho srbského štátu počas prvej vlády Miloša*

Obrenoviča. In: Dejiny – internetový časopis Inštitútu histórie FF PU v Prešove 6, 2011, 2, s. 26–38.

MELICHÁREK, Maroš, Srbské povstanie proti Osmanskej ríši v rokoch 1804–1813. In: Vojenská história 15, 2011, 3, s. 77–102.

PELIKÁN, Jan a kol., Dějiny Srbska, Praha 2005.

RYCHLÍK, Jan, Mezi Vídní a Cařihradem, Praha 2009.

SKŘIVAN, Aleš, Evropská politika 1648–1914, Praha 1999.

SOTIROVIĆ, Vladislav B., From the Balkan History of Diplomacy and Politics, Vilnius 2013.

STANOJEVIĆ, Stanoje, Dějiny národa srbského, Praha 1920.

STAVRIANOS, Leften S., Antecedents to the Balkan Revolutions of the Nineteenth Century. In: The Journal of Modern History 29, 1957, 4, s. 335–348.

ŠESTÁK, Jan a kol., Dějiny jihoslovanských zemí, Praha 1998.

ŠVANKMAJER, Milan a kol., Dějiny Ruska, Praha 2010.

WEITHMANN, Michael, Balkán. 2000 let mezi východem a západem, Praha 1996.

Internetové zdroje

<http://royalfamily.org/index.php?40,djordje-petrovic-known-as-karadjordje> [cit. dne 21. 3. 2013]

8. Resumé

The thesis deals with the Serbian rebellion against the Ottoman domination approaching the cause of the rebellion and analyzing it's various stages. It also deals with domestic and foreign policies of major figures of the Serbian uprising, maps the attitudes of European powers to the Serbian uprising, and describes their intervention in the issue of the Balkan Peninsula.

Serbian resistance to Ottoman domination has it's roots in the late 18th and 19th century. The extensive freedom of the peasants in Belgrade pashalik reduces the Janissaries, who have carried out the coup and introduced a reign of terror. In 1804, the Assembly decided Orašci knezes of Serbia, as the uprising. The head of the rebellion chose Jiří Karadjordjevo, who was also appointed head of the Serbian army. In 1805, the Serbs finally defeated the janizaries, but since the rebels favored the idea of autonomy, fighting broke out against the Sultan himself - Selim III. Serbs sought allies among the European powers, which their efforts were met with success. After the victory over the Turkish army led insurgents, negotiations with the Sultan compromised the handling of the situation, which should lead to the signing Ičkova peace. Unfortunately, it took place in Istanbul after the coup and Selim III. lost the throne to Mahmut II. The new sultan tried to restore the lost integrity of the Ottoman Empire and gave the order to suppress the uprising in the Belgrade pashalik. The Serbs were saved from defeat by Russia's attack in Turkey and the subsequent defeat of the sultan's army. The war has ended in 1812, when Bucuresti peace treaty recognized Serbian autonomy. Mahmud II. took advantage of Napoleon's campaign against Russia and attacked Serbian rebels in 1813. The rebels were quickly defeated in the renewed war and once again the sultan gained control over the Belgrade pashalik. This was followed by migration to Austria and Russia. One of the notable rebels that fled was Karadjordje himself. The new government in Belgrade restored a regime of cruelty and oppression. Serbians did not reconcile with the defeat and in 1815 gathered in Takov to announce a new revolt. Miloš Obrenovic became a leader of that revolt. New conflict escalated, but thanks to Miloš's politics did not last long. In less than a year of fighting Serbian rebels succeeded, and managed to gain certain

rights. After the revolt Miloš became a representative of all Serbians and a Belgrade pasha. He proved his loyalty to the sultan by murdering Karadjordje, who returned in 1817 with plans for a new rebellion. Serbians went to Istanbul in order to negotiate the fulfillment of the Bucuresti peace treaty, but the Greek revolution of 1821 shattered the relationship. In 1826 the relationship was renewed and the akkerman convention was signed. By this convention the sultan committed to recognize Serbian autonomy, but Mahmud II. did not do so. Only the Russian – Turkish war (1827–1828) and the following Drinopol peace treaty forced the sultan to recognize the Serbian autonomy, which came into effect in 1830.

9. Přílohy

Jiří Karadjordje

http://www.royalfamily.org/?en_history-of-the-dynasty,84 [cit. dne 16. 4. 2013]

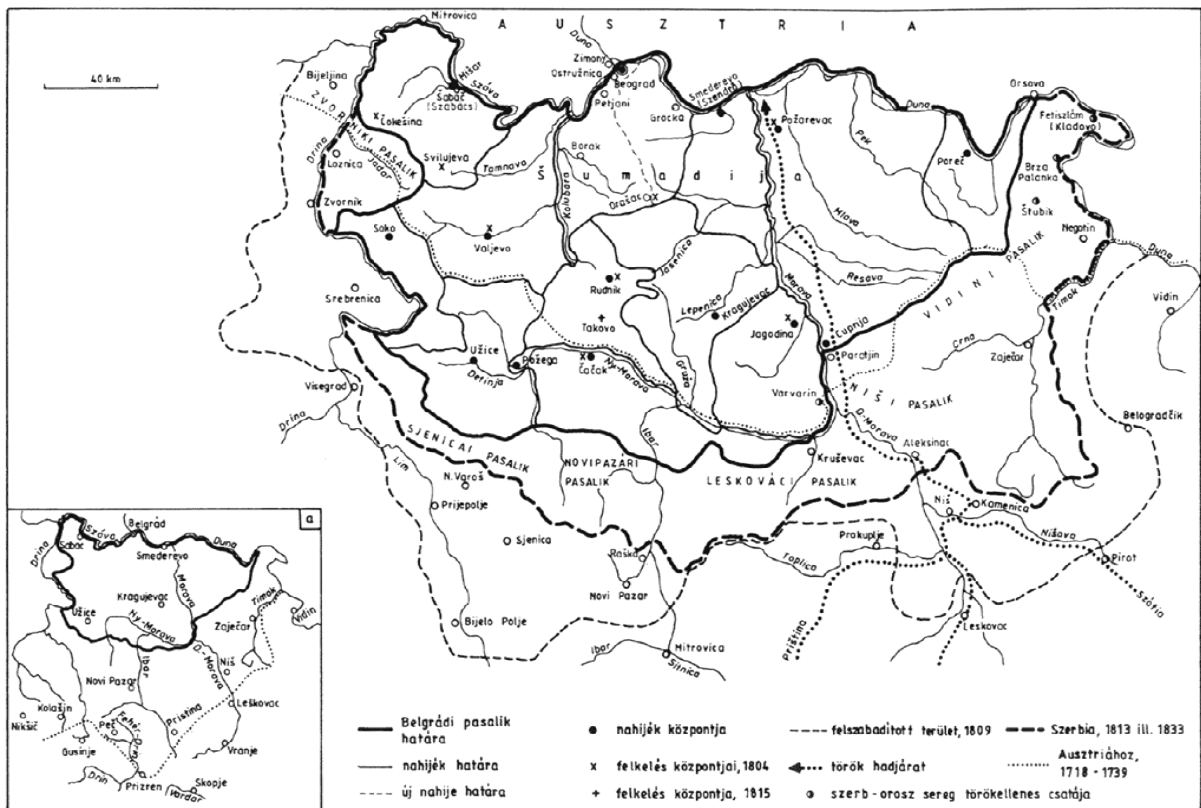
Miloš Obrenović

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:MilosObrenovic_1848.jpg [cit. dne 16. 4. 2013]

Kele Kula – věž lebek

<http://tejiendoelmundo.wordpress.com/2010/03/06/cele-kula-la-torre-de-las-calaveras/> [cit. dne 16. 4. 2013]

Mapa jednotlivých fází povstání

<http://terkepek.adatbank.transindex.ro/legbelso.php?nev=51> [cit. dne 16. 4. 2013]